

Advies

Hoorzitting rond jeugdopleidingen in de sport

Commissie voor Cultuur, Media en Sport, 11 december 2003

Advies 2003-2004/3

I. INLEIDING

De grote sportfederaties dringen erop aan om de Vlaamse wetgeving aan te passen zodat het betalen van een opleidingsvergoeding mogelijk wordt.

Een opleidingsvergoeding kan algemeen omschreven worden als een vergoeding die betaald wordt als een 'jonge' speler van club verandert. De opleidingsvergoeding is verschuldigd aan alle clubs die instonden voor de opleiding van de speler. Het bedrag van de opleidingsvergoeding wordt bepaald aan de hand van een aantal objectieve criteria, met een verdeelsleutel voor de verdeling tussen alle clubs die instonden voor de opleiding en vorming van de speler.

In het arrest Bosman van 15 december 1995 oordeelde het Europese Hof van Justitie dat het vrij verkeer van werknemers gegarandeerd moet worden en dat geen enkele belemmering, zoals de transfervergoeding, dit vrij verkeer in de weg mag staan.

Het Hof kante zich eveneens tegen de opleidingsvergoeding op basis van de overweging dat de sportieve carrière van jonge spelers onmogelijk met zekerheid kan worden voorspeld en slechts een klein aantal jonge spelers de sport als beroep gaat beoefenen. Opleidingsvergoedingen worden, aldus het Hof, gekenmerkt door onzekerheid en toeval en staan in ieder geval los van de reële kosten die de opleiding van zowel de toekomstige beroepsvoetballers als diegenen die nooit beroepsvoetballer zullen worden voor de clubs meebrengen. Het vooruitzicht dergelijke vergoedingen te ontvangen kan geen beslissende stimulans zijn om jonge spelers in dienst te nemen, noch een geschikt middel om deze activiteit te financieren, met name niet voor kleinere clubs (Arrest Bosman, overweging 109).

Bij de totstandkoming van het decreet van 24 juli 1996 tot vaststelling van het statuut van de niet-professionele sportbeoefenaar (B.S., 12 september 1996) werd met de uitspraak van het Hof van Justitie in het arrest Bosman rekening gehouden.

Het decreet van 24 juli 1996 bevat regelingen in verband met vrijheid van de sportbeoefenaars, informatieverplichtingen ten aanzien van de sportbeoefenaar (inzake reglementen, vrijheid, discipline en verzekeringen) en tuchtrecht.

De vrijheidsregeling is het kernstuk van dit decreet.

- De niet-professionele sportbeoefenaar (of de liefhebber, amateur) heeft het recht de lidmaatschapsovereenkomst tussen hem en zijn sportvereni-

ging jaarlijks (binnen de bij decreet vastgelegde termijn van 1 juni tot 30 juni) te beëindigen (art.3§1);

- De niet-professionele sporter heeft het volste recht om ongehinderd van sportvereniging te veranderen en heeft de vrije keuze om zich bij een nieuwe club aan te sluiten. De sportverenigingen moeten de vrije keuze van aansluiting bij de nieuwe sportvereniging eerbiedigen;
- Elke vergoeding naar aanleiding van een overgang naar een andere club is verboden (art.3§2). Het gaat om opleidingsvergoedingen, transfersommen of welke betaling ook, gebonden aan de individuele aansluiting, of opzegging van een niet-professionele sportbeoefenaar bij een sportvereniging.

In de memorie van toelichting wordt uitdrukkelijk ingegaan op de bescherming van de rechten van het kind, als een fundamenteel uitgangspunt bij de totstandkoming van het decreet. De memorie verwijst expliciet naar het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind, meer bepaald naar de verdragsartikelen 31 en 35.

Enkele jaren geleden sloot de FIFA/UEFA echter een nieuw protocol met de Europese Commissie rond de transferpolitiek en de opleidingsvergoeding. Het nieuwe FIFA-transferreglement bepaalt thans dat bij transfers van jonge spelers een opleidingsvergoeding verschuldigd is. Voor elke eindecontractspeler die voor zijn 23ste van club verandert, moet een opleidingsvergoeding betaald worden aan alle clubs waar hij tussen zijn 12de en 23ste heeft gespeeld.

Het systeem van de vormings- of opleidingsvergoeding bestaat reeds in Wallonië. Het decreet tot organisatie van de sport in de Franse Gemeenschap (B.S., 23 december 1999, gewijzigd bij decreet van 31 mei 2000, B.S. 20 juni 2000) bepaalt in artikel 9 dat de overgang van een lid van een club naar een andere club verplicht vrij is van elke overgangspremie, ongeacht de aard ervan.

Er mag enkel een vormingsvergoeding worden geëist onder welbepaalde voorwaarden:

- er dient rekening gehouden te worden met de duur van de vorming alsook met de werkelijke kosten die daardoor werden opgelopen;
- de federatie heeft het principe ervan in haar statuten opgenomen met inzonderheid het onderscheid volgens de leeftijdscategorieën waarop zij van toepassing is;

- De werkelijke, volledige of gedeeltelijke terugstorting van die vergoeding wordt gewaarborgd aan de clubs die de vorming hebben verzekerd en voor zover zij de bedragen voor die vorming objectief heeft vastgelegd;
- Het bedrag van de vormingsvergoeding mag in geen geval rekening houden met het sportniveau van de getransfereerde leden en mag slechts eenmaal geëist worden voor eenzelfde vorming.

Het voorstel van decreet van Kris Van Dijck, Chris Vandenbroeke en Jan Loones betreffende het invoeren van een opleidingsvergoeding ('Omdat sport een feest moet zijn', persconferentie 21.10.03 www.n-va.be) wil het statuut van de niet-professionele sportbeoefenaar wijzigen. Naar analogie met de Franse gemeenschap, moet ook in alle sporttakken in Vlaanderen een opleidingsvergoeding betaald kunnen worden als een jeugdspeler naar een andere club overgaat (transfer). Het voorgestelde systeem van de opleidingsvergoeding dient als compensatie voor de investering van de club in de opleiding van de jonge speler.

"Aangezien jongeren vrij van de ene sportvereniging naar de andere kunnen is men vaak al te terughoudend wanneer het over investeringen gaat voor jeugdopleiding. De kans dat jong talent snel vertrekt versterkt deze vrees. Goede resultaten neerzetten in de jeugdwerking werkt aldus contraproductief voor de eigen club, want wie garandeert dat de jongere in de club blijft tot hij of zij senior is en niet vroeger overstapt naar een club die hoger speelt of een bepaalde bekendheid heeft? Hoe beter de jeugdspelers worden opgeleid, hoe groter de kans dat jong talent de kop opsteekt en hoe groter de kans dat zulke jongeren, zonder enige vergoeding, vertrekken naar een club die hoger speelt of meer bekendheid geniet. Uiteindelijk profiteren andere clubs dus van de inspanningen van de clubs die veel investeren in de jeugd. Daarom willen wij dat er in Vlaanderen een opleidingsvergoeding wordt ingevoerd. Zulke opleidingsvergoeding bestaat nu al in Wallonië en is helemaal niet in strijd met het Bosman-arrest. Het systeem komt erop neer dat voetbalclubs voor de transfer van een jeugdspeler een (kleine) vergoeding krijgen. Die vergoeding dient als compensatie voor de investering in de opleiding van de jonge speler".

II. OVERWEGINGEN VAN HET KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT

2.1 Het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind

Bij het beoordelen van het beleid gaat het Kinderrechtencommissariaat uit van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind. Dit verdrag behandelt op omvattende wijze de rechten van minderjarigen. In dit verdrag staan zowel rechten opgenomen die betrekking hebben op bescherming, als op participatie van minderjarigen en provisierechten (recht op diensten). Ipso facto heeft geen van deze rechten op zich absoluut voorrang. Van tegenstrijdigheid is ook niet noodzakelijk sprake. In iedere situatie zal evenwel moeten worden afgewogen op welk aspect de nadruk komt te liggen.

In de eerste plaats is er **artikel 3** van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind dat voorziet dat regelgeving moet ingegeven zijn in het hoger belang van het kind. Een regelgeving dient dus niet enkel de belangen van volwassenen of organisaties te dienen, maar in de eerste plaats het belang van het kind. Hoe dit belang moet worden ingevuld en beoordeeld, valt af te leiden uit de andere bepalingen van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind. Voor het Kinderrechtencommissariaat vormen de belangen en de behoeften van kinderen en jongeren zelf dan ook de eerste leidraad in dit advies over jeugdopleidingen in de sport.

Sport is geld, sport is business. Dat is een realiteit. Sportclubs moeten niet enkel competitief maar ook economisch kunnen overleven. Hoe is deze economische logica binnen de wereld van de sport en de sportclubs te verzoenen met de rechten van het kind in de sport? De vraag die hier voorligt, n.l. de uitbouw van jeugdopleidingen in de sport stimuleren via het invoeren van de opleidingsvergoeding, bekijkt het Kinderrechtencommissariaat in de eerst plaats vanuit de invalshoek van de belangen van kinderen en jongeren zelf. Kinderen en jongeren hebben recht op een kwalitatieve jeugdopleiding in de sport.

Artikel 31 van het Internationaal verdrag inzake de Rechten van het Kind bepaalt het recht van het kind op rust, vrije tijd, deelneming aan spel en recreatieve bezigheden, passend bij de leeftijd van het kind. We komen hier verder op terug.

Artikel 15 van het Verdrag inzake de rechten van het Kind geeft aan kinderen het recht op vrijheid van vereniging. Kinderen hebben het recht om zich bij een vereniging naar keuze aan te sluiten. Dit houdt ook het recht in om vrij van vereniging te kunnen veranderen. We komen hier verder op terug.

2.2 Kwaliteitsvolle jeugdopleidingen in de sport

Artikel 31 van het Internationaal verdrag inzake de Rechten van het Kind bepaalt het recht van het kind op rust, vrije tijd, deelneming aan spel en recreatieve bezigheden, passend bij de leeftijd van het kind.

Kinderen hebben recht op een volwaardige ontwikkeling, niet enkel geestelijk maar ook lichamelijk. Bewegen, aan sport doen, is niet enkel een noodzaak voor kinderen, het is een fundamenteel recht. Sport draagt bij tot een harmonieuze mentale en fysieke ontwikkeling van kinderen en jongeren. Competitie en opleiding zijn inherent aan het sportgebeuren, maar vanuit het kindperspectief moet sport ook een vorm van een vrijetijdsbesteding blijven. Anders is het geen recreatieve bezigheid meer (zoals omschreven in artikel 31).

Sport mag wel een ernstige vrijetijdsbesteding zijn maar mag geen te grote fysieke of psychische druk op minderjarigen leggen. (DAVID, 1999)

Recent gepubliceerd onderzoek (SCHEERDER, e.a., 2003) wijst op het belang van sport in clubverband voor kinderen en jongeren. 56% van de totale populatie jongeren doet aan sport in clubverband.

Uit een belevingsonderzoek van VAN GILS (1991) blijkt dat meer dan de helft van de bevraagde kinderen lid is van één of andere sportclub, deels vanuit een gevoel "erbij te horen", deels vanuit de belangstelling van de clubactiviteit zelf. Motivatie en enthousiasme zijn dus erg belangrijk. Hun engagement is er één van langer dan één dag, terwijl het ook wel zo is dat ze er mee willen stoppen wanneer ze het "niet graag meer doen". Misschien nog meer dan een positief effect op de eigen ontwikkeling vinden kinderen in de sport een antwoord op hun behoeften aan beweging, teamgeest, grenzen verleggen voor zichzelf, leren omgaan met spelregels.

In de opvoeding focussen volwassenen vaak op kinderen vanuit hun bekommernis om het "later", om de toekomst van het kind. Terwijl kinderen en jongeren ook recht hebben op hun eigen beleving van het "nu". Sport is er voor kinderen en jongeren ook om plezier te beleven aan het "nu". Deelname aan sport in clubverband is voor kinderen vaak ook een belangrijk sociaal gegeven: omgang met vrienden, het uitbouwen en onderhouden van sociale contacten. Naar motivatie toe blijkt dat het sociale element jongeren vaak cruciaal om in de adolescentie al dan niet met sport verder te gaan.

Ook Prof. Dr. DE KNOP (1998) benadrukt het kwaliteitsaspect in de jeugdsport. Hij stelt dat er, eerder dan aan de kwantiteit van de sportbeoefening, vooral aan kwaliteitsbevordering moet worden gedaan. Hij benadrukt enkele belangrijke aspecten van kwaliteitszorg in de jeugdsport en verwijst daarbij naar de volgende duidelijke aanknopingspunten uit het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind.

- **Artikel 2** van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind verbiedt elke vorm van discriminatie. Elke vorm van ongelijke behandeling (om niet pertinente redenen) is aldus uit den boze. Elke jongere moet aan sport kunnen deelnemen. Er moeten voldoende keuzemogelijkheden voorhanden zijn. Dit geldt ook voor minder getalenteerde jongeren.
- **Artikel 12** van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind stelt dat kinderen hun mening moeten kunnen geven in alle zaken die hen aanbelangen. Aan deze mening moet een passend belang worden gehecht.
- **Artikel 13** van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind geeft aan kinderen het recht om zich te informeren en om juiste en volledige informatie te krijgen. Dit recht maakt de meningsuiting mogelijk. In de sport moet ook rekening worden gehouden met wat jongeren zelf belangrijk vinden, met het plezier dat het kind aan de sport beleeft en blijft beleven. Er mag geen te grote druk van ouders en/of trainers zijn. Jongeren en ouder moeten voldoende geïnformeerd en betrokken worden.
- **Artikelen 32, 35 en 36** voorzien in bescherming van kinderen tegen ongeoorloofde arbeid, exploitatie en activiteiten die schadelijk kunnen zijn voor de gezondheid en ontwikkeling van het kind.
- **Artikel 6** van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind voorziet het recht op een zo ruim mogelijke mate van overleven en ontwikkeling. De overheid dient hierop toe te zien. De overheid dient te waken en desnoods beschermend op te treden om de zo optimaal mogelijke ontwikkeling (zowel lichamelijk als geestelijk) van het kind te verzekeren. Dit wijst ondermeer op het belang van blessurepreventie, controle op het dopingverbod, het vermijden van te vroegtijdige specialisatie, het vermijden van te hoge prestatiedruk. Jeugdsport moet op een effectieve en efficiënte wijze georganiseerd worden. Jongeren en ouders moeten betrokken worden bij de keuze, de planning, de organisatie en de evaluatie van de activiteiten. Jeugdsport moet aan de door de experts vastgestelde criteria

voldoen. Kinderen en jongeren moeten er iets kunnen leren: niet enkel op sportief, maar ook op sociaal vlak, op vlak van zelfkennis.

Als meest in het oog springende problemen op het vlak van jeugdsport haalt DE KNOP (1998) volgende elementen aan :

- de prioritaire gerichtheid op getalenteerde jongeren (voor de middelmaat is er weinig plaats);
- het te grote overwicht van keuzes door volwassenen, zonder al te veel na te gaan wat de jongere zelf vindt;
- de focus op prestatie, winnen en competitie, meer dan op ontspanning en plezier (het spel wordt bijna arbeid);
- het gebrek aan kwaliteitsvolle begeleiding;
- de grote druk: emotioneel, fysiologisch en familiaal;
- clubs handelen vaak uit eigenbelang of in het belang van de ouders i.p.v. in het belang van de kinderen.

PANATHLON INTERNATIONAL maakte een gelijkaardige oefening omtrent de rechten van minderjarigen in de sport. In het Panathlon Charter (2002) worden deze als volgt 'vrij' vertaald:

- het recht om aan sport te doen;
- het recht om zich te vermaken en te spelen;
- het recht om te genieten van een gezonde omgeving;
- het recht om waardig behandeld te worden;
- het recht om getraind en begeleid te worden door competente mensen;
- het recht om trainingen te volgen die aangepast zijn aan het individuele ritme;
- het recht om deel te nemen aan aangepaste wedstrijden;
- het recht om sport in alle veiligheid te beleven;
- het recht op rust;
- het recht op het niet kampioen moeten zijn.

2.3 De opleidingsvergoeding?

Het pleidooi voor het invoeren van de opleidingsvergoeding vertrekt vanuit de bekommernis dat deze vergoeding de clubs aanmoedigt om binnen hun werking een kwalitatieve jeugdopleiding uit te bouwen.

Een opleidingsvergoeding dekt echter niet de werkelijke opleidingskost van de betrokken speler, maar is gericht op de vermeende kost die nodig is om nieuwe of betere spelers te vormen. Het wil de club stimuleren om nieuw jeugdtalent aan te trekken en op te leiden.

Dit systeem van opleidingsvergoedingen is gebaseerd op de zogenaamde "solidariteit" tussen de clubs, bij overgang van een individuele speler van de ene naar de ander club. Het principe van solidariteit wordt hier echter gekoppeld aan de overgang van een individuele speler. Het gaat daarbij ook om vaste bedragen. De vergoeding wordt niet gekoppeld aan het verworven talent of de individuele capaciteiten van de jonge speler.

Het Kinderrechtencommissariaat formuleert volgende overwegingen bij dergelijk systeem van opleidingsvergoeding.

- **Artikel 15** van het Verdrag inzake de rechten van het Kind geeft aan kinderen het recht op vrijheid van vereniging. Kinderen hebben het recht om zich bij een vereniging naar keuze aan te sluiten. Dit impliceert tegelijk het recht om vrij van club te veranderen. In essentie komt het systeem van de opleidingsvergoeding erop neer dat de vergoeding voor de investering in de jeugdopleiding voor de club gekoppeld wordt aan de individuele overgang van een speler. Belemmert dit systeem niet het recht op vrije overgang, op vrij deelname aan een vereniging van de speler? Zal het systeem van de opleidingsvergoeding geen hinderpaal zijn voor een club om een jonge middelmatige speler te aanvaarden die, om welke reden ook, op een later moment tot een andere wil club toetreden? Wij menen dat op geen enkele manier het recht op vrije keuze van vereniging in de sport mag belemmerd worden.
- "Investeren in een jeugdopleiding heeft geen zin, want goed opgeleid talent levert de club niks op. Voor je het weet, is de "sterspeler" naar een andere club vertrokken." Dit is een vaak gehoord argument in het pleidooi voor een opleidingsvergoeding. Maar in essentie vertrekt dit argument echter eenzijdig vanuit clubbelangen. De weg die een getalenteerde speler zal gaan, is per definitie onzeker en wordt in eerste instantie door de speler zelf meebepaald. Een speler die weg wil, zal ook weg gaan, of daar nu

een opleidingsvergoeding voor bestaat of niet. Het economisch en competitief element voor de club mag in dit debat niet doorslaggevend zijn.

- In de praktijk bestaat de sportwereld uit enkele grote clubs en vele kleinere clubs. Spelers transfereren meestal "horizontaal", tussen clubs van éénzelfde niveau. "Verticaal" is er minder beweging. Biedt het systeem van de opleidingsvergoeding wel voldoende waarborg voor de kwalitatieve uitbouw van de jeugdopleiding in elke club? Niet enkel in de grote of hoog gerangschikte, maar ook in de kleinere en lager gerangschikte clubs? Elk kind (ook het minder getalenteerde) heeft recht op een goede jeugdopleiding, waar het ook speelt. Of dat nu in een kleine of een grote club is.
- Biedt de opleidingsvergoeding wel voldoende garantie voor de kwaliteit van de jeugdopleiding? In de uitbouw van een kwalitatieve jeugdopleiding, ligt naast de clubinvestering, ook een belangrijke taak voor de overheid via kwaliteitscontrole en subsidiëring. Kwaliteit moet hoe dan ook voorop staan in de jeugdsport.

Moet het debat over de uitbouw van de jeugdopleidingen in de sport niet eerder bekeken worden vanuit een globale visie op het jeugdsportbeleid, eerder dan zoals nu gebeurt op vraag van de sportclubs naar het invoeren van de opleidingsvergoeding? We menen dat er criteria moeten gelden voor kwalitatieve jeugdsport. Via "incentives" moeten clubs aangemoedigd worden om te investeren in de uitbouw van kwalitatieve jeugdopleidingen.

3 ADVIES VAN HET KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT

- Het Kinderrechtencommissariaat wijst op het belang van de artikelen 3, 6, 15 en 31 van Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind in dit debat over de jeugdopleidingen in de sport.
- Het Kinderrechtencommissariaat meent dat het debat over kwalitatief jeugdsportbeleid steeds in een ruimere context gevoerd moet worden en niet enkel naar aanleiding van specifieke vragen zoals deze rond de opleidingsvergoeding.
- Het Kinderrechtencommissariaat heeft oog voor het feit dat het uitbouwen van een jeugdopleiding van de club een financiële investering vraagt. Maar zou een alternatief systeem, zoals bijvoorbeeld een "jeugdfonds" niet meer garantie kunnen bieden voor de uitbouw van een kwaliteitsvolle jeugdopleiding? In een dergelijk systeem, dat evenzeer steunt op solidariteit tussen de clubs, lijken de rechten van het individuele kind beter gegarandeerd. In het systeem van een jeugdfonds betaalt elke club jaarlijks een bijdrage aan de federatie of de bond ten behoeve van dit fonds. Het jeugdfonds verdeelt de middelen op basis van kwaliteitscriteria met betrekking tot de geleverde inspanningen voor de jeugdopleiding.
- Gezien het verbod op dergelijke vergoedingen mee ingegeven werd vanuit de rechten en de belangen van de minderjarige, is het voor het Kinderrechtencommissariaat niet aangewezen om daar verandering in te brengen zonder voorafgaand onderzoek van de mogelijke alternatieven.

Ankie Vandekerckhove
Kinderrechtencommissaris
December 2003

GERAADPLEEGDE BRONNEN

BLANPAIN, R., *Het statuut van de sportbeoefenaar naar internationaal, Europees, Belgisch en Gemeenschapsrecht*, Brussel, De Boeck&Larcier, 2002, 311 p.

BLANPAIN, R., "Transfer van voetballers" in HENDRICKX, F. (ed.), *Transfers en makelaars in de sport. Sport, recht en praktijk*, Antwerpen, Intersentia, 2002, 188 p.

DAVID, P., "Children's rights and sports. Young athletes and competitive sports: exploit and exploitation", *The International Journal of Children's Rights*, 1999, p. 53-81

DE KNOP, P., *Jeugdsportbeleid, quo vadis? De noodzaak van kwaliteitszorg*, Zeist, Jan Luiting Fonds, 1998, 40 p.

HENDRICKX, F. (ed.), *Transfers en makelaars in de sport. Sport, recht en praktijk*, Antwerpen, Intersentia, 2002, 188 p.

KESENNE, S., "Het transfersysteem in de sport: nodig of overbodig?" in HENDRICKX, F. (ed.), *Transfers en makelaars in de sport. Sport, recht en praktijk*, Antwerpen, Intersentia, 2002, 188 p.

PANATHLON INTERNATIONAL, *Gekwetste kinderen. Bedreiging van positieve waarden in de kinder- en jeugdsport*, Brussel, Panathlon Vlaanderen, 2002, 25p.

SCHEERDER, J., DEHAESE, J. en VANREUSEL, B., *Jeugdsport. De sportdeelname van jongeren in Vlaanderen in 2000 tabellen en grafieken*, Tielt Lannoo, 2003.

VAN GILS, J., *Wie niet weg is, is gezien. Hoe beleeft het kind zijn gezin, zijn school en zijn vrije tijd*. Brussel, Koning Boudewijnstichting, 1991, p.117-122.